

2theworld.nl
Reis- en informatiegids

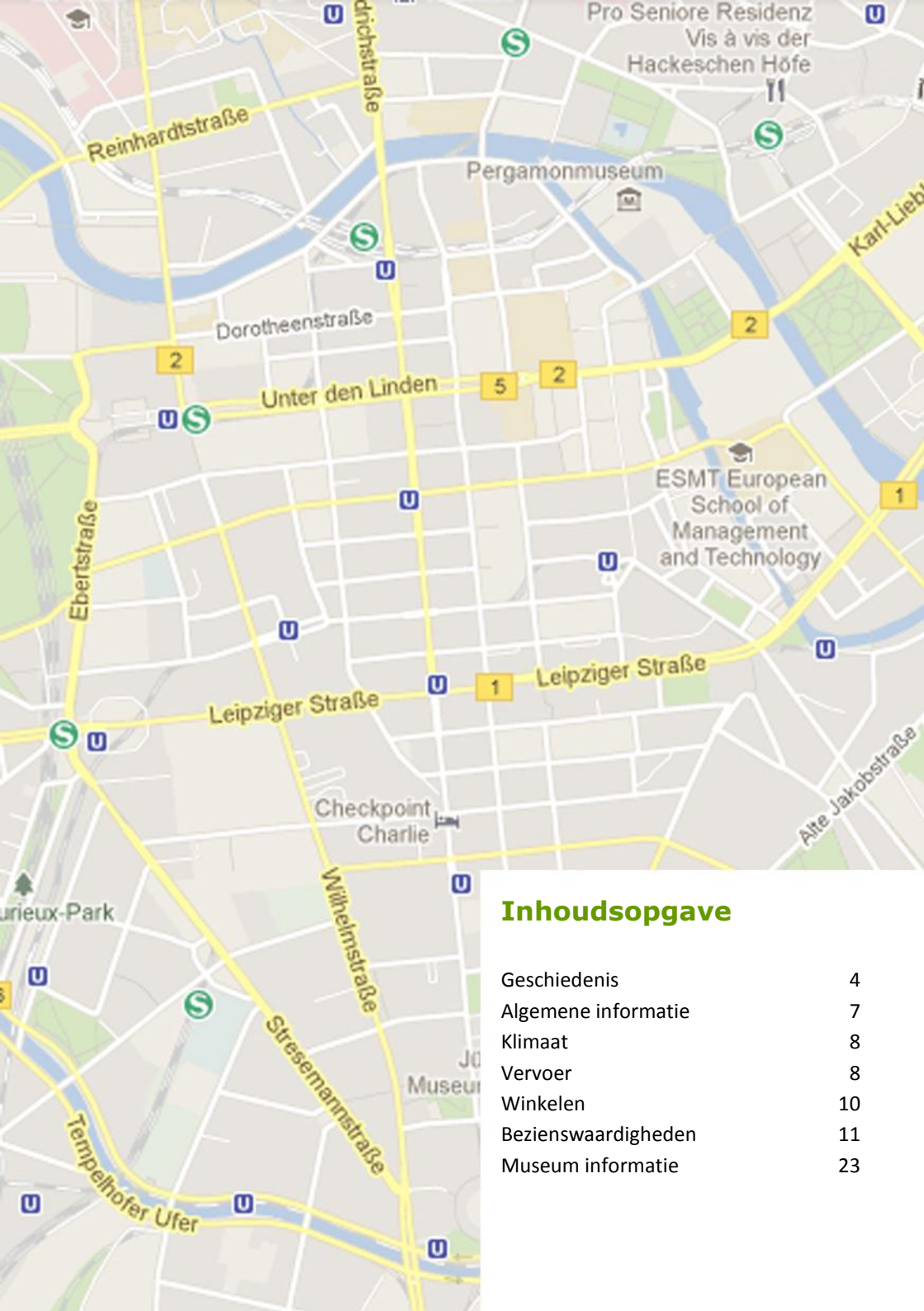
Berlijn

© 2012 2theworld

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en / of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van 2theworld.

Deze uitgave werd met de meeste zorg samengesteld. De in deze uitgave opgenomen gegevens (prijzen, tijden, e.d.) zijn echter aan veranderingen onderhevig. Indien deze uitgave toch onjuistheden blijkt te bevatten, kan 2theworld daarvoor en voor de eventuele consequenties die deze onjuistheden hebben, geen aansprakelijkheid aanvaarden.

Indien u ter plaatse een andere situatie aantreft dan dat er in deze uitgave was vermeld, zouden wij u graag willen vragen om dit aan ons te melden via: info@2theworld.nl.

Inhoudsopgave

Geschiedenis	4
Algemene informatie	7
Klimaat	8
Vervoer	8
Winkelen	10
Bezienswaardigheden	11
Museum informatie	23

Geschiedenis

De regio rondom Berlijn kende al kleine nederzettingen en dorpjes vanaf de eerste eeuw na Chr. Berlijn zelf werd echter pas halverwege de 13de eeuw gesticht, toen graven Otto III en Johan I twee steden stichtten: Berlijn en Cöln, aan weerszijde van de rivier de Spree. Deze plek was gekozen omdat de rivier op die plek doorwaadbaar was en daardoor een belangrijke handelsplek was ont-staan.

Al snel na het stichtten van deze twee steden kregen zij ook stadsrechten: Berlijn in 1251 en 10 jaar later volgde Cöln. Aan het begin van de daarop volgende eeuw sloten beide steden een samenwerkingsverband met betrekking tot handel en veiligheid. Waarna Berlijn-Cöln deel uit van de Hanzesteden.

In 1415 viel de regio rond Berlijn-Cöln onder de macht van Frederik I van Brandenburg. Berlijn-Cöln bleef zelf echter een onafhankelijke stad. Dit duurde uiteindelijk tot in 1448, toen Frederik II van Brandenburg de zelfstandig-heid van Berlijn-Cöln introk waarmee de twee steden ook haar positie als Hanzestad verloor. In zowel 1484 en 1581 werden de steden getroffen door een grote brand waardoor nagenoeg alle gebouwen in de as werden gelegd. Dit gebeurde nogmaals ten tijde van de Dertig-jarige oorlog die van 1618 tot en met 1648 in heel West-Europa plaatsvond. Aan het einde van deze Dertigjarige oorlog verkeerde Berlijn-Cöln in een slechte stad, niet alleen de bouwwerken maar

ook financieel-technisch gezien. Frederik Willem van Brandenburg volgde in 1640 op slechts 20 jarige leeftijd zijn vader op en nam de macht in de regio over. Aan hem de taak om van Berlijn-Cöln weer een succesvolle stad te maken.

Om de stad weer aanzien te geven liet Willem Frederik van Brandenburg verschillende verdedigingswerken bouwen om zowel Berlijn als Cöln: grachten, stadsmuren en toegangspoorten werden in relatief korte tijd ge-bouwd. De laatste werken werden in 1683 voltooid. Omdat de stad al snel te klein bleek werd moerasland buiten de stadsmuren drooggelegd en klaar gemaakt voor bebouwing. Deze wijk kreeg de naam Friedrichs-werder. Niet veel later volgden ook een tweede en derde wijk buiten de stadsmuren, respectievelijk Dorotheen-stadt en Friedrichstadt. In deze periode zijn ook de bekende straten als Friedrichstraße en Unter den Linden aangelegd. Door deze uitbreiding waren ook nieuwe stadspoorten nodig. In 1718 werd daarom de eerste Brandenburger Tor gebouwd, die de toegangsweg naar Brandenburg beveiligde. De huidige Brandenburger Tor stamt uit 1788 en is vele malen groter dan de oorspronkelijke variant.

Gedurende de 18de en 19de eeuw groeide de stad be-hoorlijk snel uit zijn voegen. In korte tijd werden daarom meer en meer wijken buiten de stadsmuren aangelegd. Halverwege de 19de eeuw woonden er al maar liefst 400.000 mensen in de stad. Berlijn werd

in 1871 hoofdstad van het Duitse Keizerrijk nadat Franse troepen eerder grote delen van Duitsland bezet hadden. Door deze nieuwe positie van de stad floreerde zij op vooral economisch gebied. Doordat er veel bedrijven naar Berlijn trokken steeg de werkgelegenheid. Hierdoor woonden er rond 1875 al ruim 800.000 mensen in Berlijn. Om het Keizerrijk op een fatsoenlijke manier te bestuderen werd in 1884 begonnen met de bouw van de Reichstag, welke 10 jaar later werd voltooid.

Eerste Wereldoorlog

In 1914 brak de Eerste Wereldoorlog uit. Berlijn had hier vooral onder te leiden doordat er veel geld ging naar het leger in plaats van naar de bevolking. De stad had in deze periode dan ook de kampen met grote voedseltekorten. Aan het einde van de Eerste Wereldoorlog, in 1918, trad de Keizer af en werd de Weimarrepubliek gesticht. In de daarop volgende jaren zou Berlijn een zeer onstabiele politieke situatie tegemoed gaan. Er werden verschillende coup-pogingen gepleegd, allen zonder succes. Daarbij had de Weimarrepubliek nog steeds te kampen met de nasleep van de Eerste Wereldoorlog. Met name Berlijn stond er in die periode dan ook financieel erg slecht voor. Met behulp van Amerikaanse steun kon Berlijn in 1924 weer wat op-krabbelen, het werd wederom de grootste industriële stad op het vaste land van Europa.

Nazi-Duitsland

Aan het eind van de jaren '20 brak echter de wereldwijde crisis uit. Ook

Berlijn had hier zwaar onder te lijden. Bijna de helft van de inwoners van de stad raakte werkloos. Dit was voor Adolf Hitler de kans om de macht te pakken. Eerst met zetels in het parlement, maar in 1933 als bondskanselier van het Derde Rijk, oftewel Nazi-Duitsland. Vanaf het moment dat Hitler aan de macht was, onderdrukte hij de Joodse bevolking. In Berlijn had dit als gevolg dat in korte tijd veel Joden werden opgepakt en gevangen werden gezet. Joden pasten volgens Hitler niet in zijn plannen. Hij stelde zich het Derde Rijk namelijk voor als nieuw wereldrijk: Germania, waar Berlijn hoofdstad van zou worden. Op 1 september 1939 begon Hitler aan de verwezenlijking van zijn plan door Polen binnen te vallen. Op 3 september verklaarden zowel Frankrijk als het Verenigd Koninkrijk de oorlog aan Duitsland. Nazi-Duitsland was hier niet direct van onder de indruk en ging ongestaag verder met haar veroveringstocht in Europa. Zo werden in 1940 ook Nederland en België door Nazi-Duitsland aangevallen en bezet. Deze bezettingen breidden zich langzaam uit over heel West-Europa, Oost-Europa en zelfs delen van Noord-Afrika. In 1941 viel Nazi-Duitsland zelfs de Sovjet-Unie binnen.

Doordat het bestuur van Nazi-Duitsland in Berlijn was gevestigd, had de stad het zwaar tijdens de Tweede Wereldoorlog. Vanaf 1943 tot in 1945 werd Berlijn verschillende keren getroffen door luchtaanvallen van de geallieerden. Grote dele van Berlijn werden hierdoor verwoest. In 1945 probeerden zowel de geallieerden als de het Sovjet-leger

Berlijn binnen te vallen. Het Sovjet-leger slaagde er uiteindelijk als eerste in om Berlijn binnen te vallen. Dit nadat enkele dagen daarvoor, op 30 april 1945, Hitler zelfmoord pleegde in een bunker in Berlijn.

Post-Tweede Wereldoorlog

Na de Tweede Wereldoorlog werd Duitsland opgedeeld in een gebied voor de geallieerden (Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten van Amerika en Frankrijk) en een deel voor de Sovjet Unie. Berlijn, dat in het deel van de Sovjet Unie lag, werd ook opgedeeld tussen de geallieerden en de Sovjet Unie. Na deze verdeling, werd de grens gelijk afgebakend. Op een aantal locaties werden primitieve grensposten geplaatst en officieel had men toestemming nodig om van het Sovjet gedeelte naar het geallieerde gedeelte van Berlijn te gaan. Onofficieel liepen veel mensen echter over en weer. Een hele groep mensen woonde zelfs aan de ene kant en werkte aan de andere kant. In de loop der jaren vluchtten veel mensen vanuit Oost-Berlijn naar West-Berlijn waar zij hoopten een beter leven op te kunnen bouwen. Dit waren op een gegeven moment zoveel mensen dat het Sovjet bestuur vreesde dat dit de ineenstorting van hun rijk zou betekenen. Er kwamen dan ook steeds meer restricties om de grens te passeren. In eerste instantie werd daarom de grenspolitie in het leven geroepen, deze moest de grens tussen Oost en West-Berlijn beschermen. Niet veel later begon met prikkeldraad neer te leggen en wegen te barricaderen om de uitloop van mensen te stoppen.

Uiteindelijk werd in 1952 besloten om de grens aan Oost-Duitse zijde permanent te bewaken. Hekken en bewakingsposten werden gebouwd op een 10 meter brede bewaakte grensstrook. Ook was een 5 kilometer breed grensgebied alleen nog maar toegankelijk voor pashouders. Maar doordat het grensgebied door verschillende woonwijken liep, was de grens nog niet waterdicht. Nog steeds wisten veel mensen van uit Oost-Berlijn naar het Westen te ontsnappen. Inmiddels liepen de spanningen tussen het Westen en het Oosten ook behoorlijk hoog op. Het was de Sovjet-regering er dan ook alles aangelegen om de uitstroom van mensen te stoppen en om een statement naar het Westen te maken. In 1961 werd daarom besloten om een muur te bouwen op de grens, waardoor het haast onmogelijk zou worden om vanuit Oost naar West-Berlijn te komen.

Deze muur, de Berlijnse Muur, was zelf zo'n 45 kilometer lang, maar maakte onderdeel uit van een ruim 160 kilometer lange scheidingsmuur die het Oosten van het Westen scheidde. De Berlijnse Muur heeft uiteindelijk ruim 28 dienst gedaan als scheiding tussen Oost-Berlijn en West-Berlijn. Totdat deze op 9 november 1989 'viel'. Veel Oost-Berlijners kwamen naar de Muur om te kijken of ze inderdaad naar het Westen konden lopen. Veel grenswachten waren echter nog niet op de hoogte van de openstelling. Maar omdat er zo'n enorme massa mensen op hen afkwam gooiden veel grenswachten de grens open. Een dagenlang volksfeest volgde waarbij

veel mensen eigenhandig delen van de muur hebben omvergehakt.

Hereniging van Duitsland

Ongeveer een jaar na de val van de Berlijnse Muur, werden Oost- en West-Duitsland op 3 oktober 1990 herenigd. Een jaar later besloot het parlement om het West-Duitse parlement vanuit Bonn naar Berlijn te verplaatsen. Sindsdien is Berlijn opnieuw de hoofdstad van Duitsland, dit maal het herendigde Duitsland. In de jaren daarna zouden meer en meer overheidsfuncties en ministeries van Bonn naar Berlijn verhuizen.

Ondertussen was men ook aan de opbouw van de stad begonnen. Grote delen van de stad waren namelijk na de val van de Berlijnse Muur nog een behoorlijke puinhoop. Veel historische gebouwen die tijdens de Tweede Wereld-oorlog beschadigd waren geraakt en nog niet waren opgeknapt zijn in deze periode alsnog opgeknapt. Ook heeft met de volledige Berlijnse Muur gesloopt. Er staan slechts nog een paar kleine stukken van de muur in Berlijn: waaronder de East Side Gallery (aan de Mühlenstraße): een 1,5 kilometer lang stuk muur langs de Spree welke door internationale kunstenaars is beschilderd. Wel is op veel plaatsen de loop van de muur nog in de grond te zien: op sommige plaatsen aangegeven door stenen op andere plaatsen te herkennen aan de kale vlaktes.

Berlijn is tegenwoordig uitgegroeid tot een welvarende stad. De geschiedenis van de stad heeft er voor gezorgd dat er een bijzondere cultuur heerst.

Algemene informatie

Aantal inwoners: 3.471.756
Oppervlakte: 891.85 km²

Criminaliteit en Veiligheid

Het centrum van Berlijn kan erg druk zijn. Hierdoor is het voor zogenaamde kruimeldieven een perfecte kans om zakken te rollen. Let daarom vooral op de toeristische plekken van Berlijn op je kostbaarheden. Verder is het centrum relatief veilig.

Ook buiten het centrum kan prima gereisd worden. Alleen in de avond en nachtelijke uren moet er op sommige afgelegene en stille gebieden opgepast worden voor kleine criminaliteit.

Alarmnummers

Politie, ambulance en brandweer zijn in heel Duitsland te bereiken via het algemene noodnummer: 112

Tijdzone

GMT +1

Munteenheid

In heel Duitsland maakt men gebruik van de Euro.

Elektriciteit

In heel Duitsland wordt gebruik gemaakt van een twee pins stekker, ongeaard (type C) en geaard (type F).

Het elektriciteitsnet in Duitsland levert 230 Volt, vergelijkbaar dus met Nederland.

Klimaat

Berlijn kent een gematigd landklimaat. Dit houdt in dat de zomers en winters relatief mild en droog zijn.

De Berlijnse zomermaanden (juni tot en met augustus) zijn redelijk warm, met een gemiddelde temperatuur van zo'n 19 graden Celsius. Temperaturen van boven de 30 graden Celsius zijn echter geen uitzondering. Wel valt er in deze maanden relatief veel regen in vergelijking met de andere maanden (gemiddeld zo'n 65mm), het kan daardoor vrij benauwd worden in het centrum. Veel mensen vinden Berlijn dan ook te warm/broeierig in de zomermaanden.

De herfst is mild maar aangenaam. De gemiddelde temperatuur ligt dan rond de 10 graden Celsius, waarbij er nog steeds uitschieters richting de 20 graden Celsius mogelijk zijn.

De wintermaanden (December tot en met Maart) zijn ook redelijk mild. De gemiddelde temperatuur ligt net boven het vriespunt. Vooral wanneer er een oostelijke wind staat kan het echter flink afkoelen in de wintermaanden. Hoewel de wintermaanden de droogste maanden in Berlijn zijn kun je deze maanden wel enige sneeuw verwachten. Verwacht echter geen mega pak sneeuw: over het algemeen blijft het niet heel lang liggen.

De lente is net als de herfst, mild maar aangenaam. De temperatuur klimt redelijk snel omhoog met uitschieters richting de 20 graden Celsius. De

neerslag neemt wel iets toe maar is met een gemiddelde van 37mm per maand nog niet heel veel te noemen. De lente maanden zijn wat dat betreft waarschijnlijk wel de beste maanden om Berlijn te bezoeken: niet te warm en niet te nat.

Houdt er rekening mee dat er in het centrum van Berlijn een microklimaat heerst. Dit houdt in dat het in het centrum gemiddeld zo'n 4 graden Celsius warmer is dan buiten de stad.

Vervoer

Berlijn is een grote stad waarbij de bezienswaardigheden redelijk verspreid liggen over het centrum. Berlijn kent echter uitstekende vervoersmogelijkheden. Hieronder zullen deze worden weergegeven:

Bus

Berlijn kent een uitgebreid bus- en metrobusnetwerk, ideaal want je kunt er overal mee komen. Voor sommige toeristen is de bus echter niet het beste vervoersmiddel: soms is het lastig uit te zoeken welke bus je precies nodig hebt en de bus is langzamer dan de U- en S-Bahn.

Wel zijn bus 100 & 200 een aanrader, dit zijn standaard lijnbussen, die langs de meeste bezienswaardigheden rijden. Bus 100 rijdt ruwweg bijvoorbeeld van Alexan-derplatz, via het Reichstag naar de Kurfürstendamm. Doordat het normale bussen zijn, zijn ze veel goedkoper dan de speciale toeristenbussen die dezelfde route rijden. Je kunt met elk geldig kaartje

voor het openbaar vervoer met bus 100 & 200 mee.

Tram

In met name het voormalige Oost-Berlijn ligt een uitgebreid tramnetwerk. Sommige van deze trams rijden 24-uur per dag (dit zijn de trams aangeduid als Metro-Linien: te herkennen aan de M).

Metro

Berlijn kent 2 metronetwerken: de U-Bahn en de S-Bahn. Verschil hiertussen is dat de U-Bahn over het algemeen ondergronds rijdt en de S-Bahn boven de grond. In het centrum van Berlijn kun je praktisch overal komen met de U- en S-Bahn, zowel overdag als 's avonds: van maandag tot en met vrijdag rijdt de metro van 05.00 's ochtends tot 01.00 uur 's nachts en in het weekend rijdt de metro 24 uur per dag. Zie ook de metrokaart rechts voor alle stations.

Kosten van het openbaar vervoer

Kaartjes voor het openbaar vervoer zijn overal binnen de stad Berlijn geldig, dus onder andere in de bus, de U-Bahn en de S-Bahn. Het goedkoopste kaartje kost € 1,40 en is geldig voor maximaal 3 haltes. Een kaartje dat je 2 uur lang reisrecht geeft is tussen de € 2,- en € 3,-

(afhankelijk van het aantal zones). Een dagkaart kost tussen de € 6,- en € 7,- (afhankelijk van het aantal zones).

Speciaal voor toeristen is er de WelcomeCard. Deze kaart geeft ongelimiteerd reizen binnen de zones en tijd waar de kaart voor is gekocht. Bovendien krijg je vele kortingen op musea en attracties via de WelcomeCard. De WelcomeCard heb je al vanaf € 16,90 (voor een 48 uren kaart). De WelcomeCard is verkrijgbaar in de kaartjes-automaat, ook kun je er naar vragen in je hotel. Kijk voor meer informatie op de website van de BVG.

Taxi

Taxi's in Berlijn zijn niet goedkoop, maar soms ontkom je er niet aan. Je herkent de Berlijnse taxi aan zijn beige kleur en gele taxibordje op het dak. Het standaard starttarief voor de Berlijnse taxi's is € 2,50. Volgens betaal je € 1,50 per gereden kilometer. Alle tax's zijn uitgerust met meters, maar het kan voorkomen dat een hoger bedrag betaald moet worden, bijvoorbeeld in de nachtelijke uren.

Fiets

Het centrum van Berlijn is best druk qua auto's. Maar voor een beetje Nederlander is het centrum van Berlijn goed per fiets te verkennen. Houdt er wel rekening mee dat Berlijn een grote stad is en de afstanden dan ook best fors zijn. Je kunt fietsen onder andere huren bij Berlin on Bike (vanaf €10,- per 24 uur) of Fat Bike Rentals (€ 12,- per 24 uur). Ook kun je via de Deutsche Bahn fietsen huren, de zogenaamde Call-a-Bike. Deze kosten 8 Eurocent per

minuut met een maximum van € 15,- per dag. Je vindt deze fietsen (die niet te missen zijn) op verschillende plekken door de hele stad, vaak nabij stations. Vervolgens bel je het nummer van de fiets door en ontvang je de code voor het slot. Ook wanneer je de fiets inlevert bel je weer en wordt de tijd dat je de fiets hebt gebruikt in rekening gebracht. Een erg goedkope manier om een fiets te huren dus.

Winkelen

Berlijn is een uitstekende stad om je helemaal uit te leven op winkelgebied! Op meerdere plekken in de stad kun je terecht voor de nieuwste trends op mode en life-style gebied. Hieronder volgt een overzicht van de populairste winkelgebieden.

Kurfürstendamm

De Kurfürstendamm is het winkelwalhalla van Berlijn. Hier tref je alle grote winkelketens, van zowel nationale als internationale bodem (onder ander H&M, Esprit, Zare, en vele anderen). Niet alleen voor menig toerist is dit een leuk uitstapje, ook de inwoners van Berlijn komen naar de Kurfürstendamm om hun kleding uit te zoeken. Als je een beetje van winkelen houdt, kun je je hier met gemak een hele dag vermaken.

Friedrichstraße

Op de Friedrichstraße, en dan met name vanaf de Leipziger Straße tot aan het U- en S-Bahn station Friedrichstraße kun je prima winkelen. Hier zijn diverse bekende winkelketens als H&M en Esprit gevestigd. Ook winkels van de duurdere merken als Louis Vuitton

hebben hier een een vestiging. Een leuke afwisseling voor de vele kledingwinkels is de Bugatti dealer, waar menig man even een kijkje zou willen nemen gezien daar een Veyron in de etalage staat: een van de snelste productie auto's momenteel gemaakt. Verder zijn er voor man ook dealers van onder andere BMW en Ferari te vinden aan de Friedrichstraße.

Alexanderplatz

Rondom het Alexanderplatz zijn veel winkels gevestigd, waaronder die van de bekende nationale en internationale winkelketens. Veel van deze winkels tref je in de Galeria Kaufhof of Alexa (zie voor meer informatie hier-naast).

Lafayette

Galleries Lafayette heeft in 1996 een vestiging in Berlijn geopend. Dit glazen waren-huis heeft een impuls gegeven aan de nieuwbouw rondom de Friedrichstraße. Het warenhuis behoort sinds de opening tot de mooiste van Berlijn. In Lafayette vind je mode artikelen van diverse merken, veelal wel de wat duurdere merken. Lafayette is van maandag tot en met zaterdag geopend van 10.00 tot 18.00 uur. Locatie: Friedrichstraße.

Alexa

Met ruim 180 winkels is Alexa doet Alexa goed mee om bij de grootste winkelcentra van Berlijn te horen. In Alexa vind je onder andere een vier verdiepingen tellende Media Markt. Alexa is van maandag tot en met zaterdag

geopend van 10.00 tot 22.00 uur.
Locatie: Alexanderplatz.

Galeria Kaufhof

Galeria Kaufhof is een groot warenhuis aan Alexanderplatz. Je vind hier alle bekende merken. Galeria Kaufhof is van maandag tot en met woensdag geopend van 09.30 tot 20.00 uur en van donderdag tot en met zaterdag van 09.30 tot 22.00 uur. Locatie: Alexanderplatz.

KaDeWe

Het Kaufhaus des Westens (KaDeWe) is het grootste warenhuis van Europa, maar liefst 60.000 vierkante meter winkeloppervlakte. De perfecte plek dus om je helemaal uit te leven, want bij KaDeWe hebben ze immers alles. KaDeWe is van maandag tot en met donderdag van 10.00 tot 20.00 uur geopend, op vrijdag van 20.00 tot 21.00 uur en op zaterdag van 09.30 tot 20.00 uur. Locatie: Kurfürstendamm.

Openingstijden

Winkels zijn over het algemeen van maandag tot en met vrijdag geopend van 09.30 - 20.00 (uur) en in het weekend van 09.30 tot 21.00 (of 22.00) uur. In Berlijn zijn de winkels op zondag in principe gesloten. Eenmaal per maand is er koopzondag, waarop de meeste grote ketens geopend zijn.

Bezienswaardigheden

Alexanderplatz

Het Alexanderplatz is een belangrijk plein annex verkeersknooppunt in het centrum van Berlijn. Ten tijde van de

Koude Oorlog was Alexanderplatz het centrum van Oost-Berlijn.

Het plein wordt door veel mensen gebruikt als ontmoetingsplek, ideaal daarvoor is de fontein midden op het plein (mogelijk draagt de naam van de fontein daar ook aan bij: Brunnen der Völkerfreundschaft). Nabij Alexanderplatz staat een van de grootste toeristische trekpleisters van Berlijn: de Fernsehturm (televisietoren) van ruim 368 meter hoog. Vanaf het observatieplatform (203 meter hoog) heb je een goed zicht over het Alexanderplatz en omgeving.

Na de hereniging van Oost- en West-Duitsland werd besloten om Alexanderplatz een grondige renovatie te geven: veel omliggende gebouwen zouden gesloopt worden en nieuwe kantoor gebouwen zouden worden gebouwd. Hier is echter nog maar bar weinig van terecht gekomen. Tot nu toe is alleen een warenhuis verbouwd, een winkelcentrum met 180 winkels gebouwd en wordt er momenteel nog gewerkt aan een nieuwe kantoortoren.

Berlijnse Muur

Na de Tweede Wereldoorlog werd Duitsland opgedeeld in een gebied voor de geallieerden (Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten van Amerika en Frankrijk) en een deel voor de Sovjet Unie. Berlijn, dat in het deel van de Sovjet Unie lag, werd ook opgedeeld tussen de geallieerden en de Sovjet Unie. Na deze verdeling, werd de grens gelijk afgebakend. Op een aantal locaties werden primitieve grensposten geplaatst en officieel had men toestemming nodig om van het Sovjet gedeelte naar het geallieerde gedeelte van Berlijn te gaan. Onofficieel liepen veel mensen echter over en weer. Een hele groep mensen woonde zelfs aan de ene kant en werkte aan de andere kant. In de loop der jaren vluchtten veel mensen vanuit Oost-Berlijn naar West-Berlijn waar zij hoopten een beter leven op te kunnen bouwen. Dit waren op een gegeven moment zoveel mensen dat het Sovjet bestuur vreesde dat dit de ineenstorting van hun rijk zou betekenen. Er kwamen dan ook steeds meer restricties om de grens te passeren. In eerste instantie werd daarom de grenspolitie in het leven geroepen, deze moest de grens tussen Oost en West-Berlijn beschermen. Niet veel later begon met prikkeldraad neer te leggen en wegen te barricaderen om de uitloop van mensen te stoppen.

Uiteindelijk werd in 1952 besloten om de grens aan Oost-Duitse zijde permanent te bewaken. Hekken en bewakingsposten werden gebouwd op een 10 meter brede bewaakte grensstrook. Ook was een 5 kilometer breed grensgebied alleen nog maar

toegankelijk voor pashouders. Maar doordat het grensgebied door verschillende woonwijken liep, was de grens nog niet waterdicht. Nog steeds wisten veel mensen van uit Oost-Berlijn naar het Westen te ontsnappen. Inmiddels liepen de spanningen tussen het Westen en het Oosten ook behoorlijk hoog op. Het was de Sovjet-regering er dan ook alles aangelegen om de uitstroom van mensen te stoppen en om een statement naar het Westen te maken. In 1961 werd daarom besloten om een muur te bouwen op de grens, waardoor het haast onmogelijk zou worden om vanuit Oost naar West-Berlijn te komen.

Deze muur, de Berlijnse Muur, was zelf zo'n 45 kilometer lang, maar maakte onderdeel uit van een ruim 160 kilometer lange scheidingsmuur die het Oosten van het Westen scheidde. De Berlijnse Muur heeft uiteindelijk ruim 28 dienst gedaan als scheiding tussen Oost-Berlijn en West-Berlijn. Totdat deze op 9 november 1989 'viel'. Veel Oost-Berlijners kwamen naar de Muur om te kijken of ze inderdaad naar het Westen konden lopen. Veel grenswachten waren echter nog niet op de hoogte van de openstelling. Maar omdat er zo'n enorme massa mensen op hen afkwam gooiden veel grenswachten de grens open. Een dagenlang volksfeest volgde waarbij veel mensen eigenhandig delen van de muur hebben omvergehakt.

Tegenwoordig zijn er nog maar een aantal secties uit de muur te bezichtigen, waaronder de East Side Gallery (aan de Mühlenstraße, het

makkelijkst te bereiken via S- en U-Bahn station Warschauerstraße): een 1,5 kilometer lang stuk muur langs de Spree welke door internationale kunstenaars is beschilderd. Ook bij Potsdamer Platz zijn nog een aantal segmenten van de muur te zien. Je kunt daarvoor het beste voor het Dalí-museum terecht, daar zie je en de echte loop van de muur en een stuk van de muur. Bovendien is het er niet zo druk als bij andere plekken waar de muur is te zien. Nabij de Brandenburger Tor is de loop van de muur ook terug te zijn in een stenenpad.

Berliner Dom

De huidige Berliner Dom is gebouwd tussen 1894 en 1905. Echter, al ver voor de huidige Berliner Dom werd gebouwd, stond er al een kerk op zijn locatie. Al in 1454 werd besloten om

van de kapel van het Stadschloß een kerk te maken. In de daarop volgende eeuwen zou deze kerk verschillende keren worden uitgebreid. Totdat in 1747 de kerk gesloopt werd om plaats te maken voor een uitbouw van het Stadschloß. De kerk werd toen verplaatst naar nieuw gebouw, waarvan de bouw in 1750 voltooid werd. Dit gebouw werd aan het einde van de 19de eeuw, in 1893, gesloopt om opnieuw plaats te maken voor een grotere kerk: de huidige Berliner Dom. De Berliner Dom is 74 meter breed, en meet zo'n 115 meter hoog en is daarmee een opvallend bouwwerk dat vanuit bijna het gehele centrum van Berlijn te zien is.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakte de Berliner Dom zwaar beschadigd. Een zware bom viel door het dak en veroorzaakte een grote brand die moeilijk te blussen was. Hierdoor stortten grote delen van het dak en het gebouw in. Kort na de Tweede Wereldoorlog werd een tijdelijke dakconstructie gebouwd. De echte renovatie van de Berliner Dom startte uiteindelijk in 1975 en werd in 1992 voltooid.

De Berliner Dom is tegenwoordig een van de grootste toeristentrekkers van de Museumsingel, waar de Berliner Dom ligt. Toegang tot de Berliner Dom kost € 5,- (inclusief audio guide € 8,-). De Berliner Dom is van maandag tot zaterdag geopend van 09.00 - 20.00 uur en op zondag van 12.00 tot 20.00 uur. Houdt er rekening mee dat het erg druk kan zijn bij de Berliner Dom, met name in de schoolvakanties staan er soms

lange rijen om de Dom in en op te gaan. Je kunt er namelijk ook op, waar je vervolgens een erg mooi uitzicht hebt over de Museum-singel en de Fernsehturm.

Brandenburger Tor

Vroeger waren er maar een aantal wegen die de stadsgrens van Berlijn passeerden. Op de stadsgrens werden verschillende poorten gebouwd waar tol betaald moest worden als je de stad in of uit ging. De Brandenburger Tor is zo'n 26 meter hoog en ruim 65 meter breed en stamt uit 1788 en is de enige overgebleven stadspoort van Berlijn.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog lag de Brandenburger Tor net in Oost-Berlijn. De Sovjet regering verbood de poort te gebruiken als grensovergang. Tot aan de val van de Berlijnse muur is de Brandenburger Tor daarom alleen als statussymbool door de Sovjet-regering gebruikt. Desondanks mag het een wonder heten dat dit bouwwerk als enige stadspoort gespaard is gebleven tijdens de Tweede Wereldoorlog. De enige schade die poort toen heeft opgelopen was de vernieling van een aantal beelden op de poort. Na de Tweede Wereldoorlog is de Brandenburger Tor volledig gerestaureerd.

Na een lange restauratie periode werd de Brandenburger Tor in 2002 weer officieel geopend voor het publiek. De poort blijft echter gesloten voor auto's, dit ook om de stenen te beschermen tegen milieuschade. Sinds de heropening van de Brandenburger Tor

staat deze ook wel symbool voor de Duitse eenwording.

Checkpoint Charlie

Na de Tweede Wereldoorlog werd Berlijn opgedeeld in een gedeelte voor de geallieerden (Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten van Amerika en Frankrijk) en een gedeelte voor de Sovjet Unie. Op de grens van het Amerikaanse gedeelte naar het Sovjet gedeelte lag op de Friedrichstraße een grensovergang genaamd Checkpoint Charlie. Omdat deze grensovergang de derde was tussen Oost-Berlijn en West-Berlijn kreeg het de derde letter van het alfabet als naam: Charlie. Checkpoint Charlie was een van de weinige grensovergangen waar buitenlanders (niet Duitsers) de grens tussen West-Berlijn en Oost-Berlijn over de weg konden oversteken. Checkpoint Charlie is daarom altijd een van de drukkeres symbolisch belangrijke grensposten geweest. Checkpoint is bij veel mensen echter bekend omdat er op het hoogste punt van de Koude Oorlog Amerikaanse en Sovjet tanks tegenover elkaar stonden.

Een jaar na de val van de Berlijnse Muur in 1989 werd Checkpoint Charlie gesloopt. Om in 2000 weer opgebouwd te worden, Checkpoint Charlie is daardoor een van de meest toeristische plekjes die herinneren aan de periode van de Sovjet overheersing in Oost-Berlijn.

Neue Kirche

e Neue Kirche, oftewel de Duitse Kathedraal, is een kerk aan de zuidzijde van de Gendarmemarkt in het centrum van Berlijn. De naam van de Duitse Kathedraal is wat misleidend, aangezien het geen kathedraal is. Net als de Franse Kathedraal aan de andere kant van het plein, dankt de kerk haar naam aan de koepel die later bij de kerk is gebouwd. Deze koepel, in het Frans 'Dome' geheten, heeft ervoor gezorgd dat men door de jaren heen is gaan praten over de Dom, oftewel kathedraal.

De Duitse Kathedraal is net na de oplevering van de Franse Kathedraal gebouwd, namelijk in 1708. In dezelfde periode dat de toren bij de Franse Kathedraal is gebouwd (eind 18de eeuw), is ook een toren bij de Duitse

Kathedraal gebouwd. Ook hier staat de (koepel) toren los van de werkelijke kerk. Deze torens waren alleen maar voor het oog bedoelt.

In 1943, tijdens de Tweede Wereldoorlog is de Duitse Kathedraal nagenoeg volledig verwoest door een bombardement. Tussen 1977 en 1988 is de kerk uiteindelijk opnieuw opgebouwd. Na de val van de Berlijnse Muur is de kerk in handen gekomen van de Duitse overheid. Deze heeft de kerk gelijk op laten knappen, waarna zij er een Museum over de geschiedenis van het Duitse parlement in hebben gevestigd.

Fernsehturm

Vlak bij Alexanderplatz staat een opvallende toren, de Fernsehturm. Deze televisietoren is een goede 368 meter hoog en kan je daarom vanuit heel Berlijn zien. De toren stamt nog uit de tijd van de Sovjet-overheersing: hij is namelijk tussen 1965 en 1969 gebouwd.

Bovenop het betonnen gedeelte van de mast is een markante bol gebouwd. In deze stalen bol zijn onder andere een observatieplatform (op 203 meter hoogte) en een restaurant (op 207 meter hoogte) gevestigd. Via een lift wordt je in ongeveer 40 seconden naar boven gebracht. Wees echter wel op tijd, want in de loop van de dag staan er vaak lange wachtrijen met toeristen die allemaal naar boven willen. Wees er daarbij op bedacht dat er na het kopen van de kaartjes (welke zonder korting € 10,50 kosten) ook nog eens een lange rij voor de lift kan staan.

Eenmaal boven heb je een geweldig uitzicht over de stad. Jammer zijn de vaak smerige ramen waardoor fotograferen niet echt mogelijk is. Maar desalniettemin is een bezoek aan de Fernsehturm een must bij een bezoek aan Berlijn.

Französischer Friedrichstadtkirche

De Französische Friedrichstadtkirche, oftewel de Franse Kathedraal, is een kerk aan de noordzijde van de Gendarmenmarkt in het centrum van Berlijn. De naam van de Franse Kathedraal is wat misleidend, want het is eigenlijk geen kathedraal. Deze vertaling stamt namelijk af van Dom, ofwel koepel in het Frans (Dome), wat duidt op de toren naast de kerk.

De Franse Kathedraal is in de eerste jaren van de 18de eeuw gebouwd om in

1705 in gebruik genomen te worden. Omdat de begraafplaats van de Hugenoten voor de bouw van de kerk moest wijken, kregen zij het gebruiksrecht voor de kerk. Aan het einde van de 18de eeuw werd een toren aan de kerk toegevoegd. Technisch gezien is deze toren echter geen onderdeel van de kerk: er is namelijk geen directe verbindingen van toren naar kerk. Enige reden dat de toren namelijk gebouwd is, is om de Gendarmenmarkt meer aanzien te geven.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam hier echter drastisch verandering in. Tijdens een bombardement raakten zowel de kerk als de toren zwaar beschadigd. In 1977 is men daarom begonnen de restauratie die 4 jaar later voltooid was. Sindsdien is de kerk weer open voor het publiek als het Hugenotmuseum (dat sinds 1935 in de kerk is gevestigd). Ook kan men tegenwoordig de toren beklimmen alwaar een je een goed uitzicht hebt over het centrum van Berlijn.

Franziskaner Kirche

De Franziskaner Kirche behoort tot de oudste kerken van Berlijn. Hoewel behoort, het is eigenlijk geen kerk meer. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is de kerk namelijk getroffen door een bombardement en totaal verwoest.

De geschiedenis van de Franziskaner Kirche gaat terug tot halverwege de 13de eeuw, toen een klooster werd gebouwd op de plek van de huidige ruïne van de Franziskaner Kirche. Nog in dezelfde eeuw, werd er een tweede

gebouw bij dit klooster gebouwd, de daadwerkelijke kerk. De vorm van de kerk zou in de eeuwen daarna diverse keren veranderen.

Na de Tweede Wereldoorlog heeft men wel de overgebleven ruïne veilig proberen te stellen door deze zo goed als mogelijk te restaureren. Een recente renovatie van de ruïne heeft het mogelijk gemaakt dat er tentoonstellingen plaats kunnen vinden in de voormalige kerk. Toch doet de ruïne nu vooral dienst als toeristen-trekker en recreatiegebied.

Gendarmenmarkt

De Gendermenmarkt is een groot plein in het centrum van Berlijn. Het plein dankt zijn naam aan een de gendarmes die er in de 18de eeuw gestationeerd waren. Het plein zelf komt echter uit de 17de eeuw, toen het is opgericht als marktplein in een voorstad van Berlijn.

Hoewel de sfeer op het plein altijd goed is, is het plein zelf niet heel bijzonder. Wat het plein uniek maakt zijn de gebouwen rondom het plein: aan de noordzijde van het plein ligt namelijk de Franse Kathedraal, aan de westzijde het nationaal concertgebouw en aan de zuidzijde de Duitse kathedraal.

Holocaust-Mahnmal

Het Holocaust-Mahnmal is een groot monument ter nagedachtenis aan alle vermoorde Joden uit de Tweede Wereldoorlog, daar dankt het ook zijn formele naam aan: Denkmal für die ermordeten Juden Europa.

Het monument bestaat uit een groot plein dat is gevuld met 2711 betonnen zuilen van variërende grote. Veel mensen hadden de vrees dat het monument een grauwe bedoeling zou worden. Het tegenovergestelde blijkt echter het geval te zijn: het monument biedt plaats voor mensen die van de rust willen genieten en spelende kinderen. Dit lijkt vreemd, maar is typisch Berlijn om het verleden op een wonderlijke manier te integreren in het hedendaagse leven. Daardoor is het Holocaust-Mahnmal niet alleen bijzonder vanwege zijn ontwerp, maar ook door de manier hoe er mee wordt omgegaan.

Overigens bevindt zich onder het monument een groot documentatiecentrum over de Jodenvervolging in de Tweede Wereldoorlog.

Kaiser-Wilhelm-Gedächtniskirche

De naam van de Kaiser-Wilhelm-Gedächtniskirche is eigenlijk wat verwarrend. De Kaiser-Wilhelm-Gedächtniskirche is namelijk geen kerk, het zijn de overblijfselen van een kerk die tussen 1891 en 1895 is gebouwd in opdracht van keizer Wilhelm II. Deze kerk is tijdens de Tweede Wereldoorlog echter getroffen door

luchtborbadement, waardoor de kerk zwaar beschadigd raakte. Na de Tweede Wereldoorlog heeft men besloten om de kerk niet te restaureren, maar wel de nog staande kerktoren te laten zoals die was. Ook werd besloten om pal naast deze ruïne een nieuwe kerk te bouwen. Deze nieuwbouw met gebruik van veel glas, is karakteristiek voor de omgang met het verleden in Berlijn.

Marienkirche

De Marienkirche behoort tot de oudste kerken van Berlijn. Waarschijnlijk is de Marienkirche in de vroege 13de eeuw gesticht als rooms-katholieke kerk. Tijdens de Reformatie, is de kerk overgegaan in een lutherse kerk.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakte de kerk zwaar beschadigd tijdens een bombardement. Ook de omliggende bebouwing raakte hierdoor zwaar beschadigd. De kerk is na de oorlog hersteld, de omliggende bebouwing echter niet. Hierdoor staat de kerk tegenwoordig op een grote openvlakte, waar ook de Fernsehturm en het Rotes Rathaus aan zijn gelegen. De Marienkirche heeft, net als het Rotes Rathaus, een rode baksteen als gevelsteen waardoor het een karakteristieke kleur heeft. Dit te samen met zijn 91 meter hoge kerken zorgen er voor dat de kerk een opvallende verschijning is.

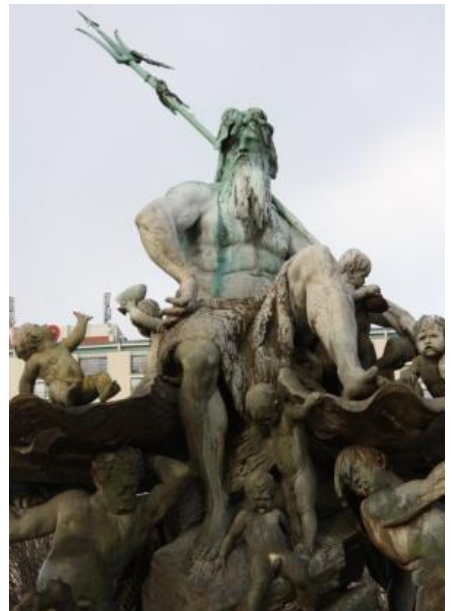
De Marienkirche is gratis toegankelijk wanneer er geen diensten zijn. Voor een kleine vergoeding zijn er informatieborden te koop. Houdt er wel rekening mee dat de Marienkirche erg

druk bezocht wordt door toeristen, met name in de schoolvakanties.

Neptunbrunnen

De Neptunbrunnen, oftewel de Neptunusfontein, is een fraai gedecoreerde fontein tussen de Marienkirche en het Rotes Rathaus, onder de Fernsehturm.

De fontein behoort tot de oudste en mooiste fonteinen van Berlijn. Oorspronkelijk stond de fontein op Schloßplatz. Daar is zij tussen 1888 en 1891 gebouwd. Nadat de Sovjet-Unie het Berliner Stadtschloß hadden opgeblazen werd de fontein verplaatst naar zijn huidige locatie. Er zijn plannen om de fontein uiteindelijk weer terug te plaatsen naar zijn oorspronkelijke locatie, dit zal echter pas gebeuren als de herbouw van het Stadtschloß is voltooid.

In het midden van de fontein staat een groot standbeeld van Neptunus, god van de zee. Daaromheen staan vier vrouwelijke standbeelden die de vier grootste rivieren ten tijden van het Pruisische Rijk uitbeelden: de Elbe, Rijn, Wisla en de Oder.

Nikolaikirche

De Nikolaikirche is de oudste kerk van Berlijn. De oorspronkelijke Nikolaikirche is tussen 1220 en 1230 gebouwd, net voor de bouw van de Marienkirche. Hoewel, aan de kerk zelf is tot in de 15de eeuw gebouwd. In de loop der jaren werd de kerk verschillende keren opgeknapt of verandert.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakte de Nikolaikirche nagenoeg volledig verwoest door een bombardement en een grote brand. Na de Tweede Wereldoorlog, in 1949, stortte een groot deel van de kerk in. Pas in 1981 gaf de Sovjet regering toestemming voor de wederopbouw van de kerk. Tegenwoordig doet de kerk voornamelijk dienst als tentoonstellingsruimte waar de geschiedenis van Berlijn wordt verteld.

Potsdamer Platz

De Potsdamer Platz is één van de grootste en bekendste pleinen van Berlijn. Al ver voor de Tweede Wereldoorlog vormde het plein al een belangrijke handelsfunctie. Hier bleef echter weinig van over na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Het verwoeste plein kreeg ook niet de kans om zich te herstellen, in 1961 werd namelijk de Berlijnse Muur over het

plein aangelegd, waardoor het tot de val van de Muur heeft geduurd voordat er met het herstel begonnen kon worden.

Maar dit is makkelijker gezegd dan gedaan. Na de val van de Berlijnse Muur, en de hereniging van Oost- en West-Duitsland verkeerde de Duitse overheid in financiële moeilijkheden. Zij had zelf dan ook geen geld om het plein op te knappen, er werd daardoor gekeken naar grote commerciële investeerders. Na behoorlijk wat discussies over de architectuur zijn uiteindelijk een aantal investeerders gevonden. In 1990 ontstond daardoor één van de grootste bouwputten die Europa ooit gekend heeft. Maar met resultaat! Tegenwoordig is het plein weer een levendig handelcentrum met een aantal belangrijke en bijzondere gebouwen. Waaronder de Bahntower en het Sony Center.

Ook is op het plein nog een klein restant van de Berlijnse Muur te zien, dit is echter geen aanrader om te bezichtigen aangezien hier altijd hordes toeristen voor staan. Een klein stukje verder, aan het Leipziger Platz, waar de echte muur gelopen heeft (net voor het Dalí-museum) vindt je een rustig plekje om de Berlijnse Muur te aanschouwen. Een andere aanrader is het uitkijktplatform op de 100 meter hoge Panoramapunkt toren. Vanaf dit platform kun je grote delen van het centrum zien, en dit maar voor zo'n € 3,-.

Rijksdag

De bouw van het Rijksdag is in 1884 begonnen om tien jaar later voltooid te worden. Het heeft daarna dienst gedaan als zetel voor de keizer tot in 1933. Door brandstichting in het Rijksdag, wist Hitler in 1933 uiteindelijk de macht te grijpen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd er flink om de Rijksdag gevochten. Alle partijen zagen in een overwinning van de Rijksdag namelijk als symbool van de overwinning op Duitsland. Uiteindelijk slaagde een Georgische militair er in om in 1945 de Sovjet vlag op het gebouw te laten wapperen.

Ten tijde van de Koude Oorlog lag het Rijksdag in West-Berlijn, tegen de grens met Oost-Berlijn. Omdat het gebouw niet langer de eenwording van Duitsland symboliseerde werd besloten er geen politieke activiteiten te voeren. In 1971 werd in het Rijksdag daarom het Duits Historisch Instituut gevestigd. Na de val van de Berlijnse Muur en de hereniging van Oost- en West-Duitsland werd besloten om de Rijksdag opnieuw te gaan gebruiken als parlamentsgebouw. Sindsdien wordt het Rijksdaggebouw weer gebruikt als parlamentsgebouw van de Duitse regering. Weliswaar is in de jaren na de hereniging wel flink verbouwd aan het gebouw. Op het dak staat nu bijvoorbeeld een enorme glazen koepel. Vanaf het dak kan je tegenwoordig dan ook de vergaderende parlementsleden zien zitten. Hierdoor doet het gebouw opnieuw dienst als symbool voor een Duitsland, waarbij transparantie het toverwoord is.

Toegang tot de koepel van de Rijksdag is gratis. Wel dien je je vooraf aan te melden via de website (<http://www.bundestag.de>), zodat de politie je gegevens kan nagaan.

Rotes Rathaus

Het Rotes Rathaus is het stadhuis van Berlijn. Al in de middeleeuwen stond er op de huidige locatie van het Rotes Rathaus al een stadhuis. Halverwege de 19de eeuw, in 1857, besloot men dat de toenmalige gebouwen van het stadhuis vervangen moesten worden door een groot en nieuw stadhuis. Dit stadhuis, het Rotes Rathaus, meet 100 bij 100 meter en heeft een 94 meter hoge klokkentoren. Het stadhuis dankt zijn naam aan de karakteristieke rode bakstenen.

Kort na de voltooiing van het Rotes Rathaus bleek het echter al te klein waarop het Neues Stadthaus is gebouwd en in 1911 in gebruik is genomen.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog is het Rotes Rathaus zwaar beschadigd geraakt, om na de Tweede Wereldoorlog opnieuw opgebouwd te worden. Vanaf 1950 tot aan de hereniging van Oost- en West-Duitsland heeft het

Oost-Berlijnse stadsbestuur de stad bestuurd vanuit het Rotes Rathaus. Na de hereniging, zetelt het herenigde stadsbestuur weer in het Rotes Rathaus.

Siegessäule

Midden in Tiergarten ligt een groot verkeersknooppunt (de Große Stern) van een aantal belangrijke wegen in het centrum van Berlijn. In het midden van de Große Stern staat de Siegessäule, een ruim 66 meter hoge erezuil.

Oorspronkelijk werd de Siegessäule gebouwd op de Königsplatz naar aanleiding van de overwinning van de Pruisen op de Denen in 1864. Toen de zuil in 1873 was voltooid hadden de Pruisen nog meer overwinningen behaald waardoor de zuil een nog belangrijker rol kreeg dan eerst was

voorzien. Om de laatste in de reeks overwinningen te vieren, werd er op de zuil een groot bronzen beeld geplaatst dat de Romeinse godin Victoria uitbeeld. Hier heeft de Siegessäule haar bijnaam aan te danken: Goldese. Vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werd de Siegessäule naar zijn huidige locatie verplaatst, het Nazi regiem vond de zuil op zijn huidige locatie beter tot zijn recht komen.

Voor € 3,- kun je overigens de Siegessäule beklimmen. Via een smalle wenteltrap met 285 treden kun je naar de top van de zuil klimmen. Hiervandaan heb je een erg mooi uitzicht over Berlijn, met op de voorgrond de Brandenburger Tor en op de achtergrond de Fernsehturm. Het uitkijkplatform is dagelijks geopend van 09.30 - 18.30 (in de winter tot 17.30).

Slot Charlottenburg

Slot Charlottenburg is een groot paleis in het westen van Berlijn. Het oorspronkelijke paleis werd in opdracht van Sophie Charlotte gebouwd en in 1699 in gebruik genomen. Drie jaar later werd het paleis echter alweer grondig uitgebreid. In 1707 werd het paleis nogmaals onder handen genomen: onder andere de grote toren en de orangerie werden aan het paleis toegevoegd. Halverwege de 18de eeuw werd een nieuwe oostelijke vleugel aan het paleis toegevoegd.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakte het paleis zwaar beschadigd. Na de Tweede Wereldoorlog was het paleis in zo'n slechte staat dat men vreesde dat het gesloopt zou worden. Dit gedachte

werd alleen maar bevestigd toen een ander Berlijns paleis in 1951, dat minder zwaar beschadigd was, ook werd gesloopt. Maar met veel moeite heeft men uiteindelijk besloten om het paleis volledig in ere te herstellen: een jarenlang herstel volgde. Maar met resultaat.

Vandaag de dag is Slot Charlottenburg één van de belangrijkste toeristische trekpleisters van Berlijn. Toeristen kunnen gratis de paliestuinen bezoeken maar zullen toegang moeten betalen om het paleis zelf te mogen bezichtigen, waar verschillende musea in zijn gevestigd.

Sony Center

Na de val van de Berlijnse Muur verkeerde de Potsdamer Platz in een vervallen staat. De Duitse overheid had echter geen geld om heel Berlijn in één keer op te knappen. Daarom werd er voor sommige projecten gekeken naar commerciële investeerders. Voor het Potsdamer Platz is deze onder andere gevonden in de vorm van Sony.

Sony had na de val van de Muur veel geld te besteden in Berlijn. Tussen 1995 en 2000 heeft Sony daarom een gigantisch kantoor, winkel en uitgaanscentrum gebouwd. Op zich zijn de gebouwen al bijzonder: verschillende glazen gebouwen die één en al moderniteit uitstralen. Maar echt bijzonder is het dak van het centrum: dit is namelijk een dak van tentzeil, waarmee Mount Fuji wordt gesymboliseerd. Dit dak is met name in het donker bijzonder om te zien: het

kleurt dan namelijk afwisselend groen, blauw en paars.

Tiergarten

Tiergarten, officieel Großer Tiergarten, is een groot stadspark in het centrum van Berlijn. Het stadspark kent een lange geschiedenis. Al in 1527 maakte men gebruik van het park. Toen lag het park echter nog een stuk verder naar het westen en was het vele malen groter dan dat het tegenwoordig is. In 1530 werd dit park omheind zodat men er wild kon uitzetten om op te jagen, de hekken moesten er vervolgens voor zorgen dat de dieren niet de benen namen via de omliggende wielanden. Door de forse groei van Berlijn leverde het park echter in grote in, waarna uiteindelijk het huidige Tiergarten is over-gebleven. Sindsdien is het park niet meer in gebruik als jachtgebied maar als recreatiegebied.

Tijdens en na de Tweede Wereldoorlog is het park behoorlijk verwaarloosd: van de honderduizenden bomen waren er slechts nog een aantal in goede gezondheid, en van de grasvlaktes was al helemaal niets over. Deze werden voornamelijk gebruikt als akkers om aardappelen en groenten te verbouwen. Na de hereniging van Oost- en West-Duitsland werd het park opnieuw ingericht. Het kreeg daarbij veel geld en steun uit heel Duitsland. Sindsdien zijn ook de vele overheidsgebouwen rondom het park opgeknapt en weer in gebruik. Tiergarten vormt daarmee het hart van de Duitse politiek.

Door het park lopen een aantal belangrijke verkeersaders. Een aantal grote wegen komt in het park samen op de Große Stern, een grote knooppunt met in het midden de Siegessäule.

Museum informatie

Alte Nationalgalerie

De oude nationale gallerie is gevestigd in een pand gebouwd tussen 1841 en 1876. Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakte het gebouw zwaar beschadigd. In 1950 werd een renovatie gedaan waarna een verdieping weer gebruikt kon worden om kunst tentoon te stellen. Pas na de val van de Berlijnse Muur is het gebouw grondig gerenoveerd om in 2001 weer geopend te worden voor het publiek. Sindsdien is er een van de grootste collecties kunstwerken uit de 19de eeuw in het museum te zien. Zo zijn er onder andere werken van Monet, Renoir en Rodin te zien.

Entreprijs: € 8,-
 Openingstijden: ma: gesloten
 di - zo: 10.00 - 18.00
 do: 10.00 - 22.00
 Adres: Bodestr. 1-3
 10178 Berlijn

Altes Museum

Het museum voor de oudheid is Berlijns oudste museum. Het museum is gebouwd tussen 1823 en 1830 om alle musea van Berlijn in te huisvesten. Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakte het museum echter zwaar beschadigd waardoor het ruim 20 jaar niet gebruikt kon worden. In 1966 is het museum weer open gegaan als museum voor

kunsten uit de oudheid. Tegenwoordig zijn er onder andere kunstvoorwerpen uit de Egyptische, Griekse en Romeinse tijd in het museum te zien. Maar de kunst zelf is niet de enige reden om het museum te bezoeken. Het gebouw zelf is namelijk ook meer dan de moeite waard.

Entreprijs: € 8,-
 Openingstijden: ma - zo: 10.00 - 18.00
 do: 10.00 - 22.00
 Adres: Am Lustgarten 1
 10178 Berlijn

Bode-Museum

Het Bode-Museum (voorheen het Kaiser Friedrich-Museum) is voor het eerst geopend in 1904. Door het ontwerp lijkt het alsof het gebouw uit het water van de rivier de Spree oprijst.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakte het gebouw zwaar beschadigd. Vanaf 1950 is het museum daarom opnieuw opgebouwd en geleidelijk aan weer in gebruik genomen. Na de val van de Berlijnse Muur is het museum aan een grondigere renovatie onderworpen. Op de 100 jarige verjaardag van het museum, in 2004, is een deel van het museum weer open gegaan voor het publiek en vanaf 2006 is het volledige museum weer geopend voor het publiek. Sindsdien zijn er in het museum verschillende tentoonstellingen te zien, waaronder die van Griekse en Romeinse beelden en munten.

Entreprijs: € 14,-
 Openingstijden: ma - zo: 10.00 - 18.00
 do: 10.00 - 22.00

Adres: Monbijoustr. 3
10117 Berlijn

naar originele nieuwsuitzendingen
kijken.

Dalí-museum

Het Dalí-museum is gewijd aan Salvador Dalí. In het Dalí-museum hangen zo'n 400 kunstwerken van deze moderne kunstenaar.

Entreprijs: € 11,-
Openingstijden: ma - zo: 12.00 - 20.00
Adres: Leipziger Platz 7
10117 Berlijn

Entreprijs: € 6,-
Openingstijden: ma - zo: 10.00 - 20.00
Adres: Karl-Liebknecht-Str. 1
10178 Berlijn

DDR Museum

Na de Tweede Wereldoorlog werd Duitsland verdeeld in een deel voor de geallieerden en een deel voor de Sovjet Unie. Ook Berlijn werd op deze manier opgesplitst. De DDR (Duitse Democratische Republiek), oftewel Oost-Duitsland, werd naar mate de Koude Oorlog vorderde een steeds beter afgesloten staat, onder andere door de bouw van de Berlijnse Muur. Veel inwoners van Oost-Berlijn probeerden in de begin jaren van de Berlijnse Muur, toen het eigenlijk nog geen echte muur was, nog te ontsnappen. Dit geeft wel aan dat het leven in Oost-Berlijn zwaar was. Het DDR Museum laat bezoekers dit leven opnieuw ervaren. Door middel van een interactieve tentoonstelling kunnen bezoekers door huiskamers, keukens, kantoren van huizen en bedrijven uit de voormalige DDR lopen. Daarbij kan er niet alleen gekeken worden maar mogen ook veel dingen aangeraakt worden om zo de beleving optimaal te maken. Zo kun je onder andere in een nagemaakte woonkamer uit de DDR

Deutsches Historisches Museum

In het Duits Historisch Museum wordt de geschiedenis van Duitsland tentoongesteld. Hierbij wordt niet alleen stilgestaan bij de Tweede Wereldoorlog en de scheiding tussen Oost- en West-Duitsland, maar wordt ook kunst van voor deze periode. In totaal laten ruimt 8.000 kunstvoorwerpen uit de vaste collectie en de regelmatig wisselende collectie de geschiedenis van de culturele ontwikkeling van Duitsland zien.

Entreprijs: € 5,-
Openingstijden: ma - zo: 10.00 - 18.00
Adres: Unter den Linden 2
10117 Berlijn

Deutscher Dom

De Deutscher Dom, ook wel de Neue Kirche genoemd (in het Nederland: Duitse Kathedraal), is een van de drie markante gebouwen aan de Gendarmenmarkt. De Deutscher Dom stamt uit 1708 en heeft alleen in de begin jaren dienst gedaan als kerk. Tijdens de Tweede Wereld-oorlog werd de kerk zwaar beschadigd om tegen het einde van de Koude Oorlog opgeknapt te worden. Tegenwoordig is in Deutscher Dom een museum gevestigd waarin een tentoonstelling over de geschiedenis van het Duitse parlement is te zien.

Entreprijs:	Gratis	za: 11.00 - 20.00
Openingstijden:	ma: gesloten oktober - april: di - zo: 10.00 - 18.00 mei - september: di - zo: 10.00 - 19.00	zo: 11.00 - 18.00
Adres:	Gendarmenmarkt 1 10117 Berlijn	Adres: Invalidenstraße 50-51 10557 Berlijn

Gemäldegalerie

In de Gemäldegalerie is één van de grootste Europese collecties schilderijen van Westerse schilders uit de 13de tot en met de 18de eeuw te zien. Door deze collectie behoort de Gemäldegalerie tot de grootste en belangrijkste musea van Berlijn. Hoewel het er altijd druk is, dus zeker een moeite van een bezoek waard.

Entreprijs:	€ 8,-
Openingstijden:	ma: gesloten di - zo: 10.00 - 18.00
Adres:	Matthäikirchplatz 10785 Berlijn

Hamburger Bahnhof

Het Hamburger Bahnhof Museum für Gegenwart, oftewel het Museum voor Hedendaagse kunst, is Berlijns belangrijkste museum voor de moderne kunst. In het museum zijn voornamelijk kunstwerken te zien vanaf 1950 tot en met nu. Neem de tijd voor dit museum, het is namelijk erg groot.

Het museum is gevestigd in het enige historische trein-station dat Berlijn vandaag de dag nog heeft.

Entreprijs:	€ 12,-
Openingstijden:	di - vr: 10.00 - 18.00

Haus am Checkpoint Charlie, Mauermuseum

Ten tijde van de Koude Oorlog, was Checkpoint Charlie de bekendste grenspost tussen Oost- en West-Berlijn. Op het hoogtepunt van de Koude Oorlog, stonden hier bijvoorbeeld de Amerikaanse en Sovjet tanks tegen over elkaar.

Al in 1962 is naast de grenspost (in West-Berlijn) een klein museum gestart, dat voornamelijk over de Berlijnse Muur ging. Een jaar later is het museum al flink uitgebreid en liet het de verhalen zien van verschillende ontsnappingspogingen van mensen die de DDR probeerden te ontvluchten. Tegenwoordig behoort het Haus am Checkpoint Charlie, Mauermuseum tot één van de grotere musea over het leven tijdens de scheiding tussen Oost- en West-Berlijn. Zo zijn er verschillende voorwerpen te zien die gebruikt zijn om over de Muur te vluchten, maar zijn er ook veel voorwerpen te zien over hoe mensen in de gaten werden gehouden. Kortom, een uniek museum over een belangrijk deel van de Berlijnse geschiedenis. Nadeel is echter wel dat het een heel erg toeristisch museum is.

Entreprijs:	€ 12,50
Openingstijden:	ma - zo: 09.00 - 22.00
Adres:	Friedrichstr. 43-45 10969 Berlijn

Kunstgewerbemuseum

Het Kunstgewerbemuseum is het museum voor de toegepaste kunst van Berlijn. Zo zijn er in het museum collecties te zien met betrekking tot kleding, meubels, glasbewerking, porcelein en andere kunstvoorwerpen.

Entreprijs: € 8,-
Openingstijden: ma: gesloten
di - vr: 10.00 - 18.00
za - zo: 11.00 - 18.00
Adres: Matthäikirchplatz
10785 Berlijn

Madame Tussauds

Madame Tussauds, oftewel het wassenbeelden museum van Berlijn, laat enkele van Duitslands bekendste personen zien. Zo zijn onder andere verschillende sporters en componisten (waaronder Beethoven) in het museum te zien. Ook is een wassenbeeld van Adolf Hitler in het museum opgenomen, deze staat tegenwoordig wel achter glas aangezien een bezoeker dit beeld ernstig beschadigd had. Tevens zijn er in het museum enkele wassenbeelden van internationale bekendheden te zien.

Entreprijs: € 18,50
Openingstijden: ma - zo: 10.00 - 19.00
Adres: Unter den Linden 74
10117 Berlijn

Museum of Photography

Het Museum of Photography is een wereldberoemd foto-museum. Sinds de opening in 2004 bezoeken ruim 700.000 mensen per jaar het museum. In het museum is een vaste privécollectie te zien van één van de oprichters van het museum. Een tweede vaste collectie wordt verzorgd door de Art Library's

Photographic Collection. Deze is gevestigd in de opnieuw opgebouwde Kaisersaal. Naast deze vaste tentoonstellingen, zijn er ook verschillende kleinere tentoonstellingen van foto's vanaf de 19de eeuw tot en met nu.

Entreprijs: € 8,-
Openingstijden: ma: gesloten
di - zo: 10.00 - 18.00
do: 10.00 - 22.00
Adres: Jebensstraße 2
10623 Berlijn

Museum The Kennedys

Tijdens het hoogtepunt van de Koude Oorlog, was John F. Kennedy president van de Verenigde Staten van Amerika. In 1963 bezocht hij West-Berlijn. Waarbij hij de wereldberoemde woorden: 'Ich bin ein Berliner' sprak. Het moge dus duidelijk zijn dat West-Berlijners in die tijd een bijzondere band hadden met John F. Kennedy. Deze band wordt door middel van het Museum The Kennedys ten toon gesteld. In het museum is een collectie foto's te zien over het leven van de voormalige Amerikaanse president. Waaronder een groot aantal foto's uit de privécollectie van de familie Kennedy.

Entreprijs: € 7,-
Openingstijden: ma - zo: 10.00 - 18.00
Adres: Pariser Platz 4a
10117 Berlijn

Neue Nationalgalerie

De oude nationale gallerie bevond zich in Oost-Berlijn. Daarom is in 1968 in West-Berlijn ook een nationaal

kunstmuseum gebouwd: de nieuwe nationale gallerie. Dit museum, ontworpen door Mies van der Rohe, is een modern gebouw en stelt na de hereniging van Oost- en West-Duitsland voornamelijk moderne kunst uit de 20ste en 21ste eeuw tentoon.

Entreprijs: € 8,-
 Openingstijden: ma: gesloten
 di - wo: 10.00 - 18.00
 do: 10.00 - 22.00
 vr: 10.00 - 18.00
 za - zo: 11.00 - 18.00
 Adres: Potsdamer Str. 50
 10178 Berlijn

Pergamonmuseum

Het Pergamonmuseum is één van de best bezochte musea in Berlijn. In het Pergamonmuseum bevinden zich een museum voor de oudheden, museum voor Islamitische kunst en een museum voor kunst uit het Midden-Oosten. Onder de kunstwerken die in het museum te zien zijn bevinden zich enkele hele bijzondere kunstwerken, waaronder een van de toegangspoorten naar Babylon. Verder zijn er veel gebruiksvoorwerpen uit de oudheid te zien die zijn gevonden bij opgravingen.

Tip: om lange wachttijden bij de kassa te voorkomen, kun je het beste je kaartje online kopen via de website van het Pergamonmuseum.

Entreprijs: € 18,-
 Openingstijden: ma - zo: 10.00 - 18.00
 Adres: Am Kupfergraben 5
 10178 Berlijn

Ramones Museum

Florian Hayler, waarschijnlijk Duitslands grootste fan van de Amerikaanse rockband The Ramones, heeft door de jaren heen behoorlijk wat prullaria van de band weten te verzamelen. Na het overlijden van Johnny Ramone, besloot hij in 2005 een museum te beginnen over de Ramones. Inmiddels is het museum gevestigd in een groter gebouw en zijn er foto's, unieke videobeelden en gesigneerde voorwerpen te zien van The Ramones. Voor fans zeker een aanrader.

Entreprijs: € 3,50
 Openingstijden: ma - zo: 12.00 - 22.00
 Adres: Krausnickstr. 23
 10115 Berlijn

Schloss Charlottenburg

Slot Charlottenburg is een groot paleis in het westen van Berlijn. Het oorspronkelijke paleis werd in opdracht van Sophie Charlotte gebouwd en in 1699 in gebruik genomen. Door de jaren heen zou het paleis verschillende keren behoorlijk uitgebreid worden.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakte het paleis zwaar beschadigd, een jarenlange restauratie volgde. Tegenwoordig zijn er verschillende musea in het paleis gevestigd. Het paleis zelf is al een museum: de kamers en authentieke inrichting is te bewonderen; de grootste collectie Franse schilderijen uit de 18de eeuw buiten Frankrijk is in het paleis te zien; en in een van de vleugels van het paleis is een tentoonstelling over de vroege geschiedenis van Duitsland te zien. Deze musea zijn niet als een geheel te

bezoeken, toegang moet per onderdeel betaald worden.

Entreprijs: Oude Slot € 10,-
Nieuwe vleugel € 6,-
Openingstijden: april - oktober:
ma: gesloten
di - zo: 10.00 - 18.00
november - maart:
ma: gesloten
di - zo: 10.00 - 17.00
Adres: Spandauer Damm
14059 Berlijn

Story of Berlin

Het Story of Berlin Museum laat de 800 jaar rijke geschiedenis van Berlijn beleven. Door middel van een interactieve tentoonstelling kunnen bezoekers beleven hoe het vroeger in Berlijn geweest moet zijn. Een belangrijk thema in het museum is uiteraard bestemd voor de Tweede Wereldoorlog en de daarop volgende Koude Oorlog. In het museum zijn bijvoorbeeld twee woonkamers te zien: 1 uit West-Berlijn en 1 uit Oost-Berlijn. Ook is de nog steeds functionerende atoomkelder te bezichtigen.

Entreprijs: € 9,80
Openingstijden: ma - zo: 10.00 - 20.00
Adres: Kurfürstendamm 206
10719 Berlijn